

Regeringens proposition

1989/90: 12

om ändring i lagen (1976:633) om
kungörande av lagar och andra författningar

Prop.
1989/90: 12

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 28 september 1989.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en förenkling av kungörandet av internationella konventioner som införlivas med svensk rätt genom s. k. inkorporering. Vidare skall enligt förslaget statliga och kyrkokommunala myndigheter i ökad utsträckning kungöra författningar i Svenska kyrkans författningssamling.

Lag om ändring i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar

Härigenom föreskrivs att 5, 6, 9, 10 och 14 §§ lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Författningar som beslutas av kyrkomötet eller en myndighet under kyrkomötet skall kungöras i Svenska kyrkans författningssamling.

Detsamma skall gälla sådana författningar som

1. ett domkapitel eller en stiftsstyrelse beslutar med stöd av bemyndiganden i författningar som beslutas av kyrkomötet,

2. kammarkollegiet beslutar med stöd av bemyndiganden av regeringen enligt lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord.

6 §

Författning som beslutas av central myndighet under regeringen skall kungöras i författningssamling som myndigheten enligt regeringens beslut låter utge eller, om sådan författningssamling saknas, i annan av regeringen bestämd författningssamling som utges genom central myndighets försorg.

Författningar som beslutas av centrala myndigheter under regeringen skall, om inte annat följer av 5 § andra stycket, kungöras i den författningssamling som myndigheten enligt regeringens beslut låter ge ut eller, om en sådan författningssamling saknas, i någon annan av regeringen bestämd författningssamling som ges ut genom en central myndighets försorg.

Skall författning som avses i första stycket lända till efterrättelse endast inom ett eller några län, kan myndigheten besluta att författningen i stället skall kungöras i berörda läns författningssamling.

Om författningen skall gälla endast inom ett eller några län, kan myndigheten besluta att författningen i stället skall kungöras i det berörda länets författningssamling.

Finns ej författningssamling i vilken kungörande kan ske enligt första eller andra stycket skall författningen kungöras i Svensk författningssamling. I övrigt får författning som avses i första stycket kungöras i Svensk författningssamling endast när det av särskilda skäl finnes vara den lämpligaste åtgärden.

Om det inte finns någon författningssamling i vilken kungörandet kan ske, skall författningen kungöras i Svensk författningssamling. I övrigt får en sådan författning som avses i första stycket kungöras i Svensk författningssamling endast när det av särskilda skäl anses vara den lämpligaste åtgärden.

¹ Lagen omtryckt 1982:1254.

² Senaste lydelse 1985:893.

9 §³

Författning som beslutas av länsstyrelse eller av annan regional eller lokal statlig myndighet som är underordnad regeringen och *ej* tillhör försvarsmakten skall kungöras i författningssamlingen för det län inom vilket myndigheten har sitt säte. Länets författningssamling *utges* genom länsstyrelsens försorg.

Gör utomordentliga förhållanden *det påkallat* kan regeringen medge att *författning* som *avses i första stycket* kungöres på annat sätt än i länets författningssamling.

Om *kungörande* av *författning* som beslutas av regional eller lokal myndighet som tillhör försvarsmakten beslutar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Författningar som beslutas av *en* länsstyrelse eller av *någon* annan regional eller lokal statlig myndighet som är underordnad regeringen och *inte* tillhör försvarsmakten skall, *om inte annat följer av 5 § andra stycket*, kungöras i författningssamlingen för det län inom vilket myndigheten har sitt säte. Länets författningssamling *ges* ut genom länsstyrelsens försorg.

Om utomordentliga förhållanden *kräver det*, kan regeringen medge att *författningen* kungöres på *något* annat sätt än i länets författningssamling.

Om *kungörandet* av *författningar* som beslutas av *en* regional eller lokal myndighet som tillhör försvarsmakten beslutar regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer.

10 §

Om *kungörande* av *kommunal författning* gäller vad som är särskilt föreskrivet.

Om *kungörandet* av *kommunala författningar* gäller, *utöver vad som följer av 5 § andra stycket*, vad som är särskilt föreskrivet.

14 §⁴

Om det i en författning föreskrivs att en internationell överenskommelse eller en ändring i en sådan skall gälla som svensk rätt, skall överenskommelsen eller ändringen kungöras på samma sätt som författningen. Om det är lämpligare, får regeringen dock bestämma att överenskommelsen eller ändringen i stället skall kungöras på något annat sätt. Var kungörandet i sådant fall sker skall ges till känna i den författningssamling där författningen har kungjorts.

Är en överenskommelse avfattad på mer än ett språk, får den myndighet som utfärdar författningen besluta att endast en text skall kungöras. Finns en svensk text, skall denna kungöras. En text som enligt överenskommelsen skall ha vitsord framför alla de andra, får inte utelämnas.

Om en utländsk text har utelämnats vid kungörandet av en överenskommelse, skall uppgift därvid läm-

³ Senaste lydelse 1985:17.

⁴ Senaste lydelse 1985:124.

nas om var denna text finns tillgänglig.

En överenskommelse som inte har svensk text skall kungöras tillsammans med en svensk översättning, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Om kungörande i övrigt i författningssamling som avses i denna lag av annat än *författning* gäller vad som är särskilt föreskrivet.

Om kungörandet i övrigt i författningssamlingar som avses i denna lag av annat än *författningar* gäller vad som är särskilt föreskrivet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 september 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström, Persson

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om ändring i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar

1 Inledning

Den grundläggande föreskriften om kungörande av författningar finns i 8 kap. 19 § andra stycket regeringsformen. Till grundlagsföreskriften ansluter lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar (kungörandelagen, omtryckt 1982:1254), som i sin tur kompletteras av författningssamlingsförordningen (1976:725, omtryckt 1984:212).

Enligt 4 § kungörandelagen skall författningar som utfärdas av regeringen kungöras i Svensk författningssamling (SFS). Om det i en författning föreskrivs att en internationell överenskommelse eller en ändring i en sådan skall gälla som svensk rätt, skall överenskommelsen eller ändringen i normalfallet kungöras på samma sätt som författningen (14 §). Jag avser nu att ta upp vissa frågor som gäller kungörandet av internationella överenskommelser.

Enligt 5 § kungörandelagen skall författningar som beslutas av kyrkomötet eller en myndighet under kyrkomötet kungöras i Svenska kyrkans författningssamling (SKFS). I detta sammanhang tar jag också upp möjligheterna för vissa statliga myndigheter under regeringen och de nya kyrkokommunala myndigheterna på stiftsplanet – stiftsstyrelserna – att utnyttja SKFS för att kungöra författningar. Mitt förslag i denna del bygger på en promemoria som har utarbetats inom civildepartementet. Promemorian har remissbehandlats. Yttranden har kommit in från kammarkollegiet, Svenska kyrkans centralstyrelse, domkapitlen i Uppsala, Västerås och Lund samt Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. Yttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr 89 – 573).

Mitt förslag: När en överenskommelse som är avfattad på mer än ett språk inkorporeras skall inte texterna på samtliga språk alltid behöva kungöras.

Bakgrunden till mitt förslag: När Sverige ingår överenskommelser med andra stater eller med mellanfolkliga organisationer innebär överenskommelserna att Sverige ikläder sig förpliktelser mot de övriga avtalslutande parterna. Ett stort antal överenskommelser berör bara förhållandet mellan konventionsstaterna och skall därför inte ha någon omedelbar återverkan på enskilda medborgares rättsförhållanden. Andra överenskommelser innebär emellertid att Sverige åtar sig förpliktelser som mera direkt berör myndigheter och enskilda här i landet, t. ex. därför att myndigheten skall fullgöra vissa uppgifter eller därför att enskildas rättsförhållanden skall påverkas. Om åtagandena i en sådan överenskommelse inte redan motsvaras av bestämmelser i vår interna rättsordning, måste överenskommelsen på ett eller annat sätt införlivas med denna. I praxis har därvid två olika metoder kommit till användning, transformering eller inkorporering.

Vid *transformering* omarbetas den internationella överenskommelsen eller de delar av den som inte redan har motsvarigheter i svensk rätt till svensk författningstext. Inte sällan blir konventionstexten föremål för en genomgripande bearbetning såväl språkligt som redaktionellt för att anpassas till svensk lagstiftningsteknik och till övriga föreskrifter på området.

Inkorporering innebär att det i en lag eller annan författning föreskrivs att konventionens bestämmelser direkt gäller i Sverige. Att en konvention inkorporeras innebär således att den autentiska konventionstexten — på ett eller flera språk — blir direkt tillämplig som svensk författningstext.

När konventionsbestämmelser överförs till svensk rätt, har i praxis både transformeringsmetoden och inkorporeringsmetoden använts. Den förra metoden kan alltid användas, medan den senare metoden endast används när det gäller sådana överenskommelser vilkas bestämmelser utan vidare kan bli gällande för enskilda och tillämpas av svenska domstolar och andra myndigheter. Transformeringsmetoden används vanligen när det gäller konventionsbestämmelser inom civilrätten, straffrätten eller processrätten. Det finns dock exempel på att även civilrättsliga konventioner har införlivats med svensk rätt genom inkorporering.

Som jag redan har nämnt skall författningar som utfärdas av regeringen kungöras i SFS. Vidare sägs det i 14 § kungörandelagen att, om det i en författning föreskrivs att en internationell överenskommelse eller en ändring i en sådan skall gälla som svensk rätt, överenskommelsen eller ändringen skall kungöras på samma sätt som författningen. Om det är lämpligare, får regeringen dock bestämma att överenskommelsen eller ändringen i stället skall kungöras på något annat sätt. Var kungörandet i sådant fall sker skall ges till känna i den författningssamling där författningen har kungjorts.

Sedan år 1912 ger utrikesdepartementet ut publikationen Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ). Enligt den praxis som har utbildat sig innehåller SÖ de internationella överenskommelser som Sverige har tillträtt genom undertecknande, ratifikation eller anslutning. Bestämmelsen i 14 § medger att en överenskommelse kungörs i SÖ.

Det är mycket vanligt att en internationell överenskommelse avfattas på flera språk. Oftast skall alla språken ha lika vitsord men det förekommer också att ett språk ges företräde framför de andra. De nu gällande reglerna innebär att alla texterna måste kungöras. För att inte belasta SFS med alla texter som skall ha lika vitsord har det utvecklats en rutin innebärande att endast vissa texter kungörs i SFS medan de övriga tas in i SÖ.

Ett exempel är det dubbelbeskattningsavtal som Sverige och Folkrepubliken Kina undertecknade den 16 maj 1986. Avtalet är avfattat på kinesiska, svenska och engelska språken. När det i lagen (1986:1027) om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Folkrepubliken Kina föreskrevs att avtalet skulle gälla för Sveriges del fogades den svenska och den engelska texten som bilaga till lagen. Däremot föreskrevs att den kinesiska texten skulle kungöras genom publicering i SÖ. Så skedde i SÖ 1986:63.

Ett annat exempel är lagen (1987:822) om internationella köp som föreskriver att en FN-konvention i ämnet skall gälla som lag här i landet i originaltexternas lydelse. Konventionen är avfattad på de sex officiella FN-språken arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska. I SFS kungjordes endast konventionens engelska och franska originaltexter tillsammans med en svensk översättning. Texterna på övriga originalspråk kungjordes i SÖ 1987:87.

Vidare kan nämnas de två avtal som Sverige år 1987 tillsammans med de övriga medlemsländerna inom den Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) ingick med den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC). Konventionerna gällde dels ett gemensamt transiteringsförfarande, dels en förenkling av formaliteterna vid handel med varor. Konventionerna var avfattade på danska, engelska, finska, franska, grekiska, isländska, italienska, nederländska, norska, portugisiska, spanska, svenska och tyska språken. Samtliga 13 språk var jämställda och inget av dem hade alltså företräde framför de andra. När regeringen i förordningar (1987:1119 och 1987:1126) föreskrev att konventionerna skulle gälla för Sveriges del kungjordes endast den svenska texten i SFS. De övriga texterna kungjordes genom publicering i SÖ 1988:6 och 7. De båda konventionerna var mycket omfattande och upptog tillsammans inte mindre än 3 573 sidor i SÖ. Kungörandet blev därför också mycket kostsamt. Det kostade närmare en halv miljon kr.

Skälen för mitt förslag: Inom EG fästs stort avseende vid att de internationella avtal som utgör en del av EG-rätten skall vara direkt tillämpliga inom hela gemenskapen och där kunna åberopas av enskilda inför domstolar och myndigheter. Avtalen skall följaktligen som sådana beaktas av nationella myndigheter och domstolar i EG-länderna. Som en följd av det pågående harmoniserings- och integrationsarbetet kan det därför i framtiden bli aktuellt att i större utsträckning än hittills inkorporera i stället för att transformera de avtal som ingås med EG.

Det är i dag vanligt att överenskommelser avfattas på flera olika språk. Antalet sådana överenskommelser kan väntas öka, särskilt till följd av det västeuropeiska integrationsarbetet. Men också konventioner antagna inom ramen för FN kommer att bidra till ökningen.

Detta innebär, med de regler om författningspublicering som gäller i dag, att författningssamlingar och andra publikationer där överenskommelser kungörs, främst SÖ, i allt större utsträckning kommer att tyngas av texter på olika språk men med samma innehåll och ibland dessutom med ett annat alfabet än det latinska. Det torde vara ytterst sällan som andra texter än på engelska och/eller franska kommer till praktisk användning i Sverige. Att kungöra flera språkversioner är också, som exemplet med EEC-EFTA-konventionerna visar, ett mycket dyrt förfarande. Jag föreslår därför att vissa lättnader införs i fråga om kravet på kungörande av överenskommelser avfattade på flera språk.

Om en konvention både har en svensk originaltext och flera texter på andra språk, bör det i flertalet fall vara tillräckligt att kungöra den svenska texten. Denna situation förekommer huvudsakligen vid överenskommelser mellan de nordiska länderna, och jag har erfarit att man både i Danmark och Norge då kungör endast en text. Det bör i anslutning till kungörandet upplysas om var texterna på övriga språk finns att tillgå. Om inte texten offentliggjorts i SÖ torde det vanligtvis vara lämpligast att den som önskar ta del av en sådan text får vända sig till utrikesdepartementets rättsavdelning.

För konventioner på svenska och ytterligare endast ett språk, dvs. i första hand bilaterala överenskommelser, bör något oavvisligt krav på att kungöra den utländska texten inte längre gälla. Om även den utländska texten skall kungöras får avgöras från fall till fall.

Skulle en konvention som saknar svensk originaltext inkorporeras blir den gällande på det eller de utländska språk den är avfattad på. Om något eller några av språken varit det i praktiken förhärskande arbetsspråket vid konventionens tillkomst, sannolikt då engelska eller franska, förefaller det naturligt att kungöra denna text. Har texten på något av språken vitsord framför alla de andra, bör självfallet texten på detta språk ingå bland dem som skall kungöras. Detta gäller även om konventionen skulle ha en svensk originaltext.

Om inte särskilda skäl föranleder annat (jfr prop. 1984/85:33 med förslag till lag om internationell järnvägstrafik m. m. s. 203 ff., s. 268 ff. och s. 279 ff. samt LU 1984/85:17 s. 5–7), bör en konvention som saknar svensk text kungöras tillsammans med en svensk översättning. Särskilda skäl att inte kungöra en svensk översättning kan exempelvis föreligga om det är fråga om en överenskommelse som riktar sig till myndigheter eller enskilda för vilka det ter sig mera naturligt att vid tillämpningen använda det eller de språk på vilka överenskommelsen är avfattad i stället för att utnyttja en svensk översättning. Detta kan vara fallet med utpräglat tekniska överenskommelser som innehåller fackuttryck som är svåra att översätta till svenska eller som saknar motsvarighet på svenska. I sådana fall torde en svensk översättning inte komma till användning. Det rör sig således i sådana fall om texter som enbart tillämpas av personer med speciella

fackkunskaper och för vilka det inte kan antas innebära några svårigheter att ta del av konventionstexten. Om texten emellertid riktar sig till en bredare allmänhet, bör den alltid kungöras med en svensk översättning.

Genom förslaget att det vid kungörandet skall anges var de icke kungjorda texterna finns tillgängliga blir det möjligt för den som är intresserad att ta del av dessa språkversioner.

Besparingseffekten av mitt förslag är svår att kostnadsberäkna, eftersom den blir beroende av antalet inkorporerade konventioner. Besparingen torde dock bli påtaglig.

Jag föreslår att reglerna tas in i 14 §.

3 Kyrkliga författningar

Mitt förslag: Vissa statliga myndigheter under regeringen och stiftsstyrelserna skall kungöra författningar som uteslutande rör kyrkliga förhållanden i Svenska kyrkans författningssamling.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget.

Bakgrunden till mitt förslag:

Vissa domkapitels- och stiftsstyrelseförfattningar

Det finns ett domkapitel i varje stift. De grundläggande bestämmelserna om domkapiteln finns i domkapitelslagen (1988:181). Närmare bestämmelser om deras uppgifter finns bl.a. i lagen (1982:942) om svenska kyrkan (omtryckt 1988:1429) och i prästanställningslagen (1988:184).

Stiftsstyrelserna är förvaltnings- och verkställighetsorgan i de stiftssamfälligheter som enligt församlingslagen (1988:180) skall finnas i varje stift. I en stiftssamfällighet ingår alla de territoriella församlingarna i stiftet. Stiftssamfälligheten är en kyrklig kommun med vissa övergripande uppgifter inom stiftet. Bestämmelser om dess uppgifter och kompetens finns i 1 kap. 8 § församlingslagen. Huvudbestämmelserna om stiftsstyrelsen och dess uppgifter finns i 9 kap. samma lag. Stiftsstyrelsen leder bl. a. förvaltningen av stiftssamfällighetens angelägenheter. Stiftsstyrelsen skall också handlägga de ärenden som ankommer på styrelsen enligt särskilda författningar. Hit hör bl.a. prästanställningslagen och kyrkliga indelningslagen (1988:185).

Enligt 7 § andra stycket lagen om svenska kyrkan får kyrkomötet genom kyrklig kungörelse överlåta åt domkapitel, kyrkliga kommuner och kyrkokommunala förvaltningsmyndigheter att meddela föreskrifter om svenska kyrkans böcker, svenska kyrkans sakrament, gudstjänst och övriga handlingar samt kollektor. Här är det alltså fråga om de möjligheter för kyrkomötet att vidaredelegera sin normgivningsmakt som öppnades genom 1985 års ändringar i regeringsformen och lagen om svenska kyrkan (SFS

1985:864 resp. 868). Som framhålls i prop. 1984/85:36 s. 16 och prop. 1984/85:165 s. 16 kan det gälla frågor om att vid gudstjänster eller andra förrättningar inom ett stift eller inom en församling använda vissa kyrkliga böcker, ta upp kollekter för vissa ändamål eller bestämma dagar då kollekter skall tas upp för särskilda ändamål.

Svenska kyrkans centralstyrelse är enligt 8 § lagen om svenska kyrkan en myndighet under kyrkomötet. Av 5 § kungörandelagen följer att författningar som beslutats av kyrkomötet och centralstyrelsen skall kungöras i SKFS. Enligt 8 a § författningssamlingsförordningen (1976:725, omtryckt 1984:212) är det centralstyrelsen som ger ut SKFS.

Domkapitlen är regionala statliga myndigheter som är underordnade regeringen. Författningar som beslutas av sådana myndigheter skall enligt 9 § kungörandelagen kungöras i "författningssamlingen för det län inom vilket myndigheten har sitt säte".

Stiftsstyrelserna är kyrkokommunala förvaltningsmyndigheter. Om kungörande av kommunala författningar gäller enligt 10 § kungörandelagen vad som är särskilt föreskrivet. Hänvisningen avser dels föreskrifter i ett mindre antal specialförfattningar om att vissa kommunala föreskrifter, som skall fastställas av en statlig myndighet, skall tas in i länets författningssamling, dels de allmänna kommunallagsreglerna om tillkännagivande av fattade kommunala beslut (se prop. 1975/76:112 s. 87). För kyrkliga kommuner regleras bekantgörandet av deras beslut av bestämmelser i församlingslagen om tillkännagivande på församlings (samfällighets) anslagstavla av justeringen av fört protokoll och av den plats där protokollet finns tillgängligt. Vad särskilt angår stiftsstyrelsen gäller enligt 9 kap. 7 § att kungörelser och tillkännagivanden skall anslås på stiftssamfällighetens anslagstavla.

Vissa författningar beslutade av kammarkollegiet

I lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord finns bl. a. bestämmelser om förvaltningen av löneboställen, prästlönefondsfastigheter och biskopsgårdar. Löneboställen är sådan fast egendom eller tomträtt vars avkastning är avsedd för avlöning åt kyrkoherden eller komministern i ett visst pastorat. Prästlönefondsfastigheter är sådan fast egendom eller tomträtt som har förvärvats för medel ur prästlönefonder från flera pastorat och vars avkastning är avsedd för avlöning åt kyrkoherden eller komministern i dessa pastorat. Biskopsgårdar är sådan fast egendom eller tomträtt där tjänstebostad är anvisad åt en biskop.

Biskopsgårdar och prästlönefondsfastigheter samt skogen på löneboställena förvaltas i regel av egendomsnämnder. Det skall finnas en sådan nämnd i varje stiftssamfällighet. Nämnden är en kyrkokommunal förvaltningsmyndighet. De grundläggande bestämmelserna om nämndens uppgifter och sammansättning m. m. finns i 4–6 §§ lagen om förvaltningen av kyrklig jord.

I 10 § första stycket denna lag föreskrivs att egendomsnämnden skall svara för löpande underhåll, skötsel och uppvärmning av biskopsgården, om detta inte enligt avtal skall ankomma på någon annan. Behöver husen

på biskopsgården byggas om eller en ny biskopsgård byggas, skall egendomsnämnden föreslå det hos regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. (För biskopsgården i Lund gäller särskilda bestämmelser.) Enligt 10 § andra stycket får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om hur egendomsnämndens åligganden enligt första stycket skall utföras.

I 19 § första stycket lagen föreskrivs att den vinst eller förlust som uppkommer vid förvaltningen av prästlönefondsfastigheter av egendomsnämnden skall fördelas på pastoraten i förhållande till deras andelar i fastigheterna. Detsamma gäller för vinst eller förlust vid förvaltningen av skogen på löneboställena. Enligt 19 § andra stycket får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om hur andelarna skall beräknas.

I 55 § förordningen (1989:88) om förvaltningen av kyrklig jord har regeringen bemyndigat kammarkollegiet att meddela föreskrifter som avses i 10 och 19 §§ lagen om förvaltningen av kyrklig jord samt att även i övrigt meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av lagen och förordningen. Kollegiet skall dessutom enligt 5 § förordningen besluta föreskrifter om vilka uppgifter egendomsnämnderna skall ta in i de förteckningar nämnderna skall föra över den kyrkliga jorden i stiftet och pastoratens prästlönefonder.

Kammarkollegiet är en central myndighet under regeringen. I 6 § första stycket kungörandelagen föreskrivs att författningar som beslutas av en central myndighet under regeringen skall kungöras i den författningssamling som myndigheten enligt regeringens beslut låter utge eller, om sådan författningssamling saknas, i någon annan av regeringen bestämd författningssamling som utges genom en central myndighets försorg. Skall författningen lända till efterrättelse endast inom ett eller några län kan myndigheten, enligt 6 § andra stycket, besluta att författningen i stället skall kungöras i berörda läns författningssamling. Finns det ingen författningssamling i vilken kungörande kan ske enligt första eller andra stycket, skall författningen, enligt tredje stycket, kungöras i SFS.

Skälen för mitt förslag: Av landets 13 stift är det bara två – Visby och Stockholms – vars församlingar ligger inom *ett* län. Härnösands och Luleå stift omfattar vardera två län. I övrigt har sex stift församlingar belägna inom tre län och tre stift församlingar inom fyra län. Redan den omständigheten att de flesta stiftens områden täcker flera län eller länsdelar talar för att föreskrifter som ett domkapitel meddelar med stöd av ett bemyndigande i en kyrklig kungörelse bör kungöras på annat sätt än i länets författningssamling. En naturligare plats för kungörandet är SKFS. Föreskrifter som stiftsstyrelserna eventuellt kan komma att meddela med stöd av kyrkomötets bemyndiganden bör lämpligen kungöras på samma sätt. Något behov av motsvarande kungörandeform för andra kyrkokommunala författningar finns inte. Ett tillägg med det av mig angivna innehållet bör göras i 5 § kungörandelagen och följdändringar ske i 9 och 10 §§ samma lag.

För kammarkollegiets del har regeringen inte meddelat något beslut enligt 6 § första stycket kungörandelagen. Kammarkollegiets författningar

skall således kungöras i SFS. Det är givetvis inte lämpligt att SFS belastas med sådana detaljföreskrifter som det är fråga om nu. Den omständigheten att de flesta egendomsnämnderna verkar inom stift som täcker flera län eller delar av flera län talar också emot att sådana föreskrifter avseende geografiskt begränsade förhållanden som kammarkollegiet kan komma att meddela med stöd av nyssnämnda bemyndiganden kungörs i länens författningssamlingar. Jag finner det däremot lämpligt att SKFS, som särskilt riktar sig till de kyrkliga organen, utnyttjas för ändamålet. Detta bör föranleda ett tillägg i 5 § kungörandelagen och en följdändring i 6 § samma lag.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar.

Förslaget har upprättats efter samråd med statsrådet Wallström.

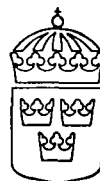
5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Regeringens proposition

1989/90: 13

Fortsatt giltighet av 1952 års
tvångsmedelslag

Prop.
1989/90: 13

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 5 oktober 1989.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1952 års lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål skall fortsätta att gälla till utgången av år 1990.

Lag om fortsatt giltighet av lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål

Härigenom föreskrivs att lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, som gäller till utgången av år 1989¹, skall fortsätta att gälla till utgången av år 1990.

¹ Lagens giltighetstid senast förlängd 1988:1372.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 oktober 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström, Lööw

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om fortsatt giltighet av 1952 års tvångsmedelslag

1 Inledning

Bestämmelser om tvångsmedel vid beivrande av brott finns, förutom i rättegångsbalken (RB), i bl. a. lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål. Lagen innehåller tilläggs- och undantagsbestämmelser till den grundläggande regleringen i RB i fråga om straffprocessuella tvångsmedel. Lagen är tidsbegränsad och gäller efter den senast gjorda förlängningen till utgången av år 1989 (prop. 1988/89:15, JuU5, rskr. 25, SFS 1988:1372).

Frågan om möjligheterna att föra över reglerna i 1952 års lag till RB har övervägts av tvångsmedelskommittén (Ju 1978:06). Kommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 1984:54) Tvångsmedel – Anonymitet – Integritet föreslagit att den särskilda regleringen i 1952 års lag behålls och att lagen liksom nu skall ha begränsad giltighetstid och regelbundet omprövas. Betänkandet har remissbehandlats. Mot bakgrund av att 1952 års lag nu är föremål för uppmärksamhet av SÄPO-kommittén (Ju 1987:05) har det dock ansetts lämpligast att låta ett mera definitivt ställningstagande i denna fråga anstå i avvaktan på den kommitténs arbete (se prop. 1988/89:124 s. 24). Frågan om en ytterligare förlängning av giltighetstiden av 1952 års lag tas därför upp nu.

2 Gällande ordning

1952 års lag gäller vid förundersökning angående vissa brott mot rikets säkerhet och vissa andra grövre brott. Den innehåller, som jag nyss nämnde, tilläggs- och undantagsbestämmelser till den grundläggande regleringen i RB i fråga om straffprocessuella tvångsmedel.

När det gäller de s. k. personella tvångsmedlen – främst häktning och anhållande – ger 1952 års lag möjlighet att i vissa fall hålla en person häktad under längre tid än vad som är tillåtet enligt de allmänna reglerna i RB. Det gäller den situationen att utredningen ännu inte nått så långt att

den häktade kan anses vara "på sannolika skäl misstänkt" för brottet, utan att häktning skett trots att vederbörande endast är "skäligen misstänkt", s. k. utredningshäktning. 1952 års lag ger utrymme för att låta sådan utredningshäktning fortgå under ca fyra veckor, medan RB:s regler bara tillåter en vecka (2 § 1952 års lag).

Enligt 1952 års lag kan ett skriftligt meddelande som avses i 27 kap. 2 § andra meningen RB tas i *beslag*, även om det för brottet är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år (3 §).

Förordnande om *kvarhållande av en postförsändelse m. m.* enligt 27 kap. 9 § RB kan enligt 1952 års lag i vissa brådskande fall meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren (4 §). Enligt RB:s regler är det alltid rätten som beslutar i dessa fall.

De tidigare reglerna i 27 kap. 16 § RB om telefonavlyssning har genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 september 1989 ersatts av bestämmelser om *hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning* (27 kap. 18–24 §§ RB). Samtidigt ändrades 5 § i 1952 års lag, som innehåller kompletterande regler, för att passa in i det nya systemet (prop. 1988/89: 124, JuU25, rskr. 313, SFS 1989: 650).

Hemlig teleavlyssning innebär att samtal eller andra telemeddelanden som befordras av televerket till och från viss telefonapparat eller annan teleanläggning i hemlighet avlyssnas eller upptas genom tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet. Förutom avlyssning av telefonsamtal kan tvångsmedlet således användas också för upptagning av annan telekommunikation än muntlig sådan, såsom telex, telefax och datakommunikation. Hemlig teleövervakning innebär att uppgifter i hemlighet lämnas av televerket om samtal eller andra telemeddelanden som har expedierats eller beställts till eller från en viss telefonapparat eller annan teleanläggning eller att en sådan anläggning avstängs för samtal eller meddelanden.

Enligt RB får hemlig teleavlyssning användas om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år och även vid brottsutredningar som rör försök, förberedelse och stämpling till sådant brott. Som ytterligare förutsättning för hemlig teleavlyssning gäller att det skall föreligga skäligen misstanke om brottet och att åtgärden skall vara av synnerlig vikt för utredningen. Tillstånd till hemlig teleavlyssning meddelas av domstol på ansökan av åklagaren och skall gälla viss tid, högst en månad från dagen för beslutet. Hemlig teleövervakning får användas om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än sex månader och vid narkotikabrott med enbart fängelse i straffskalan. I övrigt är förutsättningarna knutna till reglerna om hemlig teleavlyssning.

1952 års lag ger i förhållande till RB utvidgade möjligheter att använda hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Tillstånd till åtgärden får lämnas, även om det för brottet är föreskrivet lindrigare straff än vad som krävs enligt RB. Åklagaren får i brådskande fall själv besluta om användning av tvångsmedlen. Har åklagaren gjort detta, skall anmälan ofördröjligen göras hos domstolen, som skyndsamt skall pröva ärendet.

I detta sammanhang kan erinras om *lagen (1989: 530) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen)* som

trädde kraft den 1 juli 1989 och bl. a. ersatte bestämmelserna i den tidsbegränsade s. k. spaningslagen, alltså lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (prop. 1988/89: 86, SfU19 och 22, rskr. 325 och prop. 1988/89: 124, JuU25, rskr. 325). Enligt terroristlagen, som inte är tidsbegränsad, får i vissa fall tvångsåtgärd såsom t. ex. hemlig telcavlyssning tillgripas, när åtgärden är påkallad för att utröna om en terroristorganisation planlägger eller förbereder en gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften. I likhet med föregående år kommer regeringen även fortsättningsvis att årligen lämna riksdagen en redogörelse för tillämpningen av ifrågakvarande bestämmelser.

3 Rikspolisstyrelsens skrivelse

I en skrivelse den 3 oktober 1989 till justitiedepartementet har rikspolisstyrelsen anfört att 1952 års lag utgör en nödvändig grund för säkerhetspolisens verksamhet till uppdagande av brott mot rikets säkerhet samt att de möjligheter som lagen ger också har utnyttjats. Enligt rikspolisstyrelsen är det av utomordentlig vikt för säkerhetspolisens fortsatta verksamhet att lagens giltighetstid förlängs.

4 Föredragandens överväganden

1952 års lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål tar sikte på brott som rör rikets säkerhet eller är av allmänfarlig natur. Lagen gäller till utgången av år 1989. I likhet med rikspolisstyrelsen anser jag att lagen fortfarande behövs och att dess giltighetstid bör förlängas. Liksom tidigare bör det ske med ett år eller till utgången av år 1990.

Frågan om förlängning av giltighetstiden för 1952 års lag är enligt min mening av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

